

прегледни рад
примљен: 23.01.2021. г.
прихваћен за објављивање: 28. 04. 2021. г.
UDK 343.352
346.543

Др Драган ЈОВАШЕВИЋ[□]

ПРИМАЊЕ МИТА У ПРИВРЕДНОМ ПОСЛОВАЊУ¹

Апстракт

У савременом праву корупција (подмићивање) није присутна само у обављању службене дужности и јавних овлашћења службених лица у државним органима, односно у другим органима јавне власти. Све више се јављају случајеви примања и давања мита у вези са привредним пословањем предузећа и других субјеката. Наиме, овде одговорно лице захтева, прима или прима обећање поклона или друге користи како би предузело или пропустило неку радњу из оквира свога овлашћења. На тај начин се проузрокује штетна последица (најчешће имовинског карактера) за друго физичко или правно лице. Управо о појму, елементима, карактеристикама и облицима испољавања примања мита у привредном пословању као једном од основних облика испољавања корупције говори овај рад.

Кључне речи: привредно пословање, одговорно лице, примање мита, закон, одговорност, казна

1. УВОД

У глави тридесет трећој Кривичног законика² Републике Србије предвиђена су кривична дела против службене дужности. То су различити облици и видови испољавања злоупотребе службеног положаја или овлашћења од стране службених или одговорних лица. Међу основна, права, чиста корупцијска кривична дела у оквиру службених кривичних

¹ Рад је настао као резултат истраживања на пројекту који финансира Правни факултет у Нишу: „Одговорност у правном и друштвеном контексту“ у периоду 2021-2025.године.

² “Службени гласник Републике Србије“, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.

дела налазе се: а) примање мита – члан 367. КЗ и б) давање мита – члан 368. КЗ.

Поред корупције у јавном сектору, односно у државним органима и јавним службама у кривичноправном систему Републике Србије су инкриминисана и кривична дела корупције у привредном пословању. То су кривична дела која су систематизована у глави двадесет другој под називом: “Кривична дела против привреде”. На овом месту су прописана следећа кривична дела корупције: а) примање мита у обављању привредне делатности – члан 230. КЗ и б) давање мита у обављању привредне делатности – члан 231. КЗ.

2. ПОЈАМ КРИВИЧНОГ ДЕЛА

Примање мита у обављању привредне делатности из члана 230. КЗ представља основно кривично дело привредне или економске корупције. Ово се дело³ састоји у непосредном или посредном захтевању или примању поклона или какве друге користи или у примању обећања поклона или какве друге користи за себе или другог при обављању привредне делатности да закључи уговор или постигне пословни договор или пружи услугу или се уздржи од таквог деловања или крши друге дужности у обављању привредне делатности на штету или у корист субјекта привредног пословања за које или у којем ради или на штету или у корист другог физичког или правног лица. Ово се дело у правној теорији назива пасивно подмићивање или пасивна корупција у привредном пословању.

Насупрот овом кривичном делу налази се активно подмићивање у обављању привредне делатности или давање мита (члан 321. КЗ). Поред наведене поделе кривичних дела корупције, у правној теорији се разликују: а) претходно и б) накнадно подмићивање, зависно од тога да ли је мито (поклон или друга корист) примљено или дато другом лицу пре или после извршења или неизвршења радње на коју се подмићивање и односило.

Иако је готово уобичајено да се као објект заштите код кривичног дела примања мита у обављању привредне делатности сматра дужност, односно, законито, правилно, уредно, благовремено, ефикасно и квалитетно функционисање дужности, додуше у области обављања привредне делатности, у правној теорији је питање објекта заштите овог дела донекле спорно.⁴ У том смислу се разликују три схватања.

³ Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, Београд, 2017, 326.

⁴ Ј. Таховић, *Кривично право, Посебни део*, Београд, 1962, 474-475.

Према једном схватању, објект заштите код овог кривичног дела је правилно функционисање службе у том смислу што везивање службене радње за извесно примање мита може да доведе до поремећаја у вршењу службе, а осим тога и до неправилних односно незаконитих аката и одлука надлежних органа у обављању привредне (пословне) делатности.⁵

Према другом схватању, код кривичног дела примања мита објект заштите није правилно функционисање службе, већ пре свега ненаплативост службе. Наиме, службена (одговорна) или друга лица која раде у субјекту привредног пословања примају одређену награду за вршење своје службе. Стога њима није дозвољено никакво друго примање из било код извора у вези са вршењем службе. Све службе у обављању привредне делатности су бесплатне и грађани нису дужни да посебно плате, односно награде службена (одговорна) лица, осим уколико то посебним прописима није другачије предвиђено. Дакле, према овом схватању објект заштите је сама ненаплативост службе.⁶

За постојање и правну квалификацију кривичног дела примања мита није потребно да је предузета нека службена радња запосленог лица у субјекту привредног пословања. Наиме, ово кривично дело постоји када се захтева или прими (непосредно или посредно) поклон или друга корист, односно самим пријемом обећања да следе поклон или друга корист. Стога се сматра да је према заступницима ових схватања циљ ове инкриминације да се спречи незаконито стицање имовинске користи што указује да се овде ради о "имовинском кривичном делу", а околност да ову корист стиче запослено лице у привредном субјекту у вези са обављањем привредне делатности суштински не утиче на одређивање правне природе и карактера овог кривичног дела.

Насупрот наведеним схватањима о правној природи кривичног дела примања мита у обављању привредне делатности, данас преовладава ипак схватање да се и овде ипак ради о „привредном“ кривичном делу које истина врши запослено лице у обављању привредне делатности (у оквиру свог овлашћења или у вези са својим овлашћењем). То значи да се овим кривичним делом угрожава законито, ефикасно, квалитетно, благовремено, уредно обављање привредне делатности јер примљени мито на неки начин

⁵ Д. Јовашевић, *Коментар Кривичног закона Републике Србије са судском праксом*, Београд, 2003, 498-499.

⁶ Б. Чејовић, В. Миладиновић, *Кривично право, Посебни део*, Ниш, 1995, 417.

обавезује запослено лице да се при предузимању својих радњи (овлашћења) понашају на недозвољени начин.⁷

Такође, примање мита према побуди учиниоца (мотиве) и начину извршења радње представља само један облик злоупотребе положаја или овлашћења у привредном пословању. На крају, али ништа мање важно треба истаћи да у вршењу својих овлашћења, запослена лица морају да се руководе само интересима „bona fides“, доброг привредног пословања, а не својим личним интересима.

Објект напада је код кривичног дела пасивног подмићивања (примања мита) по слову закона одређен као двојаки скуп вредност на које је управљена радња извршења. То су: а) поклон и б) каква друга корист (имовинског, материјалног или неимовинског, нематеријалног карактера).

Поклон је свака имовинска вредност у смислу покретне или непокретне ствари која се даје другом лицу без адекватне противнакнаде (доброчина делатност).⁸ Предмет поклона могу да буду различите покретне ствари: најчешће новац (домаћи или инострани), скуповени предмети, уметничка дела или непокретне ствари: плац, кућа, стан, викендица, шума, дрвеће итд. Предмет поклона такође могу да буду не само ствари, већ и одређена имовинска права која се могу преносити на друго лице. Но, у смислу овог кривичног дела поклон се може обећати чак и у случају када давалац поклона не поседује вредност у тренутку датог обећања, већ исту тек треба касније, у будућности да стекне.

Друга корист у смислу објекта напада код овог кривичног дела може бити остваривање било какве имовинске и неимовинске погодности,⁹ примања, повлашћеног положаја или привилегије: добијање повишице у личном примању, добијање стипендије за усавршавање у земљи или иностранству, добијање неке функције или привилегије, бесплатно путовање, бесплатно летовање или зимовање, напредовање у служби¹⁰ односно обећање отписа дуга који учинилац има према даваоцу поклона.¹¹

Интересантно је решење које даје Казнени закон Хрватске¹² из 2011. године који у члану 87. тачка 23. под називом: “Значење израза у овом

⁷ М. Бабић, И. Марковић, *Кривично право, Посебни део*, Бања Лука, 2007, 256-260.

⁸ З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право, Посебни део*, Београд, 2000, 356.

⁹ М. Ђорђевић, Ђ. Ђорђевић, *Кривично право*, Београд, 2016, 220.

¹⁰ Пресуда Врховног суда Србије број Кж. 112/82 и пресуда Врховног суда Србије број Кж. 1221/94

¹¹ Пресуда Врховног суда Србије број Кж.47/96.

¹² “Народне новине Републике Хрватске”, бр. 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, 118/2018 и 126/2019.

закону” изричито одређује појам мита. То је свака неприкладна награда, поклон (дар) или друга имовинска или неимовинска корист без обзира на вредност.

За постојање овог кривичног дела није од значаја вредност примљеног или захтеваног поклона, односно друге користи. У пракси се као спорно може појавити питање у вези са објектом напада код овог кривичног дела - да ли је вредност поклона или користи потпуно без икаквог значаја за правну квалификацију дела. Наиме, ако се ради о поклонима мале вредности или симболичним поклонима који су иначе "уобичајени" у одређеној пословној средини, односно облику привредног пословања поставља се у судској пракси, али и правној теорији питање да ли ово кривично дело уопште постоји.

У начелу, и у оваквом случају су остварена објективна и субјективна обележја бића кривичног дела пасивног подмићивања, али мали, готово незнатан значај, незнатна вредност поклона или друге користи могу да укажу на могућност примене института дела малог значаја из члана 18. КЗ (као општег основа који искључује противправност учињеног дела).

При томе треба увек имати у виду природу овог кривичног дела - да је код овог дела понашање учиниоца дела мотивисано примањем мита, односно да ли је карактер извршене или неизвршене радње у обављању привредне делатности у сразмери са вредношћу поклона, односно криминалној количини злоупотребе.

Код овог кривичног дела учинилац изражава спремност да за награду незаконито поступи. При томе је без значаја за постојање дела шта се збива након споразума о миту. То значи да за његово постојање није битно предузимање радње за чије је обављање (или необављање) примљено мито. Мито је у овом случају увек везано за службену радњу учиниоца, а те радње спадају управо у његове службене задатке које он иначе обавља.¹³

У случају извршења кривичног дела примања мита – и код учиниоца овог дела – примаоца мита, а тако и код даваоца мита мора у време предузимања радње извршења да постоји свест да се ради о чинидби и противчинидби, односно о услузи и противуслугу. Постојање и правна квалификација овог дела није везана за висину примљеног или захтеваног мита. Но и, поред тога мито у смислу објекта напада овог кривичног дела не обухвата тзв. "уобичајене" поклоне. Када се ради о "уобичајеном" поклону, представља фактичко питање које суд утврђује у сваком

¹³ Б. Павишић, В. Грозданић, П. Веић, *Коментар Казненог закона*, Загреб, 2007, 726.

конкретном случају у контексту конкретног понашања. При томе је важно истаћи да ако учинилац (прималац мита) предузме недозвољену радњу која је сама по себи кривично дело, тада постоји стицај тог кривичног дела и примања мита.

3. ОБЛИЦИ ИСПОЉАВАЊА КРИВИЧНОГ ДЕЛА

Примање мита у обављању привредне делатности се јавља у више различитих видова испољавања зависно од врсте и природе радње учиниоца поводом које се прима мито.¹⁴ Тако ово кривично дело постоји када се непосредно или посредно захтева или прими поклон или каква друга корист или прими обећање поклона или какве користи за себе или другог при обављању привредне делатности да се закључи уговор или постигне пословни договор или пружи услуга или да се уздржи од таквог деловања или које крши друге дужности у обављању привредне делатности на штету или у корист субјекта привредног пословања за које или у којем ради или на штету или у корист другог физичког или правног лица.

Радња извршења се може предузети са три алтернативно предвиђене делатности. То су:

- а) захтевање поклона или друге користи,
- б) примање поклона или друге користи и
- ц) примање обећања поклона или користи.

Захтевање¹⁵ је тражење, јасно и недвосмислено исказивање жеље за поклоном или другом коришћу. Ова се радња може састојати у усменој или писменој изјави, али и у свакој другој врсти понашања из којег несумњиво произлази захтев за поклоном или коришћу.¹⁶ Захтевањем се на овај начин ставља до знања лицу од кога тражи поклон или другу корист да ће због тога извршити одређена делатност, односно да ће се уздржати од одређене делатности у привредном пословању. Ова се радња може предузети и прећутно.¹⁷ То значи да захтевање поклона или какве друге користи постоји када учинилац ставља до знања лицу од кога се мито тражи да ће због тога извршити или пропустити одређену радњу у привредном пословању.

¹⁴ Група аутора, *Коментар Кривичног закона СР Србије, САП Косова и САП Војводине*, Београд, 1987, 757.

¹⁵ Захтевање поклона не мора да буде одговарајућим термином дословно изражено, већ је довољно да се таква жеља посебно може изводити из поступака оптуженог (пресуда Врховног суда Србије Кж. 2639/54).

¹⁶ Љ. Лазаревић, *Кривично право, Посебни део*, Београд, 1993, 321.

¹⁷ Пресуда Врховног суда Србије Кж. 564/98.

Дакле, захтевање поклона је покретање иницијативе, односно тражење поклона или друге користи или њиховог обећања од другог лица. Када постоји захтевање поклона, процењује се у сваком конкретном случају не само на основу дословне изјаве учиниоца, већ је довољно да се из његових поступака може извести такав закључак.¹⁸ То се може учинити вербално (усмено или писмено), симболима, гестовима, знацима, алузијама, покретима руке.

Ово захтевање (односно примање) поклона или друге користи се може извршити на два законом прописана начина:

- а) непосредно, директно и
- б) посредно, индиректно.

Битно је да се поклон захтева или прима за себе или за друго (физичко или правно) лице, које даваоцу поклона може бити познато, али и не мора.

Такође, за постојање овог дела је од значаја да се радња због које се прима мито предузима под следећим кумулативним условима:

- а) при обављању привредне делатности,
- б) са одређеним циљем који је алтернативно одређен као: 1) да се закључи уговор или постигне пословни договор, 2) да се пружи услуга, 3) да се уздржи од таквог деловања у привредном пословању и 4) да се крше друге дужности у обављању привредне делатности,
- ц) на штету или у корист субјекта привредног пословања за које или у којем ради или на штету или у корист другог физичког или правног лица и
- д) од стране лица које ради за субјекта привредног пословања или у том субјекту привредног пословања.

Примање је узимање, прихватање поклона или користи физички, фактички било непосредно или посредно при чему је без значаја колико је било посредника као и да ли се прималац и давалац мита лично познају. Оно постоји када се поклон или каква друга корист преузимају, прихватају (непосредно или посредно, од даваоца мита или неког другог лица) са циљем да се потом изврши или не изврши одређена радња у привредном пословању, без обзира да ли је поклон или корист претходно уопште захтеван или понуђен од неког лица.

Примање подразумева узимање било да се то манифестује физичким прихватањем или давањем сагласности да се прихвата поклон (или друга корист) или кад се поклон који се оставља на одређеном месту или код одређеног лица, не одбија или се вербално одбија, али стварно

¹⁸ Пресуда Врховног суда Србије Кж. 2639/54.

прихвата. Дакле, примање поклона¹⁹ у смислу радње извршења овог кривичног дела постоји увек када је учинилац на било који начин (изричито или прећутно, непосредно или посредно, вербално или реално) изразио своју сагласност да одмах или касније прими какав поклон или неку другу корист без обзира на чију иницијативу или предлог је ово учињено.

Трећи облик радње извршења кривичног дела примање мита је примање обећања поклона или користи. То је усмено или писмено, изричито или прећутно саглашавање, изражавање жеље за остварењем понуде другог лица о давању поклона или користи. Овде се, заправо, ради о прихватању обећања или понуде поклона или какве друге користи да би се извршила или пропустила одређена радња.

Примање поклона или друге користи, односно примање обећања поклона или друге користи у смислу постојања и правне квалификације овог кривичног дела треба да се чини у привредном пословању са одређеним, већ наведеним циљем.

Када се ради о предузимању радње извршења – захтевања или примања поклона или друге користи, односно њиховог обећања потребно је да је запослено лице у субјекту привредног пословања свесно да друга страна јасно разуме о чему се ради у конкретном случају – а то је да за чињење или пропуштање очекује противчинидбу.²⁰

Основно је за постојање овог кривичног дела да између захтевања или примања мита, односно његовог обећања и поступања учиниоца дела у привредном пословању постоји узајамна веза.²¹ Мито је при томе мотив оваквог понашања учиниоца дела. Зато нема овог кривичног дела ако је учинилац примио поклон или другу корист по неком другом основу који се не односи на вршење његове дужности у привредном пословању. Стога покушај овог кривичног дела није могућ.

Ако је пак извршењем овог облика примања мита остварено биће неког другог кривичног дела (нпр. издато лажно уверење о имовинском стању) може постојати стицај овог дела и фалсификовања исправе.

Будући да се примање мита јавља као посебан, специјалан облик злоупотребе положаја или овлашћења у привредном пословању, то се ова два кривична дела не могу јавити у идеалном стицају. Но, ипак у одређеним случајевима може да постоји реални стицај између ова два кривична дела.

¹⁹ Пресуда Врховног суда Србије Кж. 2639/54.

²⁰ Пресуда Врховног суда Хрватске Кж. 1006/2002.

²¹ И. Симић, М. Петровић, *Кривични закон Републике Србије, Практична примена*, Београд, 2002, 301.

Бит (суштина) “неправа” код овог облика кривичног дела се огледа у спремности учиниоца да за награду или другу корист незаконито поступа.²²

5. ЕЛЕМЕНТИ КРИВИЧНОГ ДЕЛА

Последица кривичног дела пасивног подмићивања у обављању привредне делатности се састоји у угрожавању законитог, ефикасног, уредног, благовременог и квалитетног поступања, пословања у обављању привредне делатности.

Дело је свршено у моменту када је примљен или захтеван поклон или друга корист како би се извршила, односно како се не би извршила одређена радња у обављању привредне делатности.

Покушај овог кривичног дела није могућ јер је самим моментом предузете радње извршења у било ком облику испољавања наступила последица угрожавања – конкретна опасност за привредно пословање.²³

Извршилац пасивног подмићивања као основног облика испољавања кривичних дела корупције – примања мита у обављању привредне делатности може бити свако лице које ради у или за субјекта привредног пословања. Привредна делатност је (према члану 112. тачка 21а. КЗ) свака делатност производње и промета роба, вршење услуга и обављање других делатности на тржишту, ради стицања добити или остваривања неког другог економског интереса.

У погледу кривице за постојање овог кривичног дела потребан је умишљај. Садржина умишљаја је различита зависно од природе појединог облика испољавања овог кривичног дела, али она свакако мора да обухвати свест о захтевању или примању поклона или друге користи, свест о противправности поступања као и свест о природи извршења или неизвршења радње у привредном пословању поводом које се уопште мито прима.

За ово дело је закон прописао казну затвора у трајању од једне до осам година.

Но, поред у закону прописане казне затвора, учиниоцу овог кривичног дела се обавезно изриче и посебна мера безбедности – одузимања предмета (став 3.). Тако закон изричито прописује да се примљени поклон и имовинска корист стечена примањем мита обавезно

²² Пресуда Врховног суда Хрватске Кж. 748/2005.

²³ Пресуда Врховног суда Србије Кж. 1174/83.

одузимају. Дакле, уз обавезно одузимање предмета (члан 87. КЗ), од учиниоца овог кривичног дела се обавезно одузима имовинска корист која је прибављена његовим извршењем (чл.91-93. КЗ).

Поред тога учиниоцу кривичног дела примања мита у обављању привредне делатности се може изрећи и посебна, специфична мера безбедности забрана вршења, позива, делатности и дужности (из члана 85.КЗ) чијом применом му се за одређено време, назначено у пресуди, (у трајању од једне до десет година) може забранити вршења одређеног позива, одређене делатности или свих или одређених дужности везаних за располагање, коришћење, управљање, руковање или чување туђе имовине, ако се оправданим може сматрати да би њихово даље обављање било опасно (са становишта да понови исто, истоврсно кривично дело).

6. ЛАКШИ ОБЛИК КРИВИЧНОГ ДЕЛА

Лакши облик кривичног дела примања мита у обављању привредне делатности (став 2.) постоји када учинилац после закључења уговора или постизања пословног договора или после пружене услуге или уздржавања од таквог деловања за себе или друго (физичко или правно) лице захтева или прими поклон или другу корист или прихвати обећање поклона или друге користи. Ово је накнадно пасивно подмићивање.

Накнадно подмићивање постоји када учинилац захтева или прима поклон или другу корист или прихвати обећања поклона или друге користи после закључења уговора или постизања пословног договора или после пружене услуге или уздржавања од таквог деловања за себе или друго (физичко или правно) лице, али у вези са неком од законом алтернативно наведених радњи. Ово је лакши облик пасивног подмићивања јер се овде подмићивање не јавља као узрок извршења или неизвршења одређене пословне радње у привредном пословању. Наиме, овде нема узрочно-последичне везе између радње захтевања или примања поклона или друге користи, односно радње прихватања обећања поклона или друге користи и предузимања, односно пропуштања радње у привредном пословању. Овде је криминогено што лице које ради у или за субјекта привредног пословања “наплаћује” своју претходно извршену, односно пропуштену радњу, која може бити дозвољена или недозвољена.

Накнадно примање мита представља кривично дело иако није имало утицаја на вршење радње у привредном пословању (њено предузимање или пропуштање) јер су запослена лица у субјекту

привредног пословања већ плаћена за свој рад, па стога не смеју да примају од странака (заинтересованих лица) награде или поклоне зато што тиме нарушавају углед субјекта привредног пословања. Поред тога, накнадно подмићивање може да буде и подстицај на извршиоца да и убудуће тражи, односно прима мито пре извршења одређене пословне радње.

Радња извршења код овог дела је само захтевање или примање поклона или друге користи, односно прихватање њиховог обећања, али тек пошто је извршена незаконита или законита радња. Дакле, овде учинилац предузима или пропушта одређене радње: а) закључење уговора, б) постизање пословног договора, ц) пружање услуге и д) уздржавања од таквог деловања, па тек онда накнадно, после њих, али у вези са њима предузима радњу овог кривичног дела – захтевање или примање поклона или друге користи, односно прихватање њиховог обећања.²⁴

Дакле, ово дело постоји ако је учињена незаконита или законита радња после које је примљен или захтеван поклон или нека друга награда, односно прихваћено њихово обећање, односно у случају посредовања у оваквом примању поклона или друге користи. Према томе, основ за примање или захтевање поклона може бити како незаконита, тако и законита делатност учиниоца дела у обављању неке привредне делатности. Битно је за постојање овог дела да учинилац у вези са извршеном или неизвршеном радњом у привредном пословању захтева или прима поклон или другу корист, односно прихвати њихово обећање. Када постоји ова веза, утврђује се према фактичким околностима случаја, а између осталог и на основу временског размака између радњи учиниоца дела и захтевања односно примања мита.

Закон за овај облик испољавања не предвиђа да се радња извршења предузима:

- а) на одређени начин – непосредно (директно) или посредно (индиректно) и
- б) за себе или за друго физичко или правно лице.

Код накнадног подмићивања примљено мито није имало утицаја на извршење, односно на неизвршење радње учиниоца ни на који начин, па је зато инкриминисање овог облика кривичног дела оправдано с обзиром на чињеницу да су запослена лица у субјекту привредног пословања већ плаћена за свој рад, те да нису овлашћена да за исти примају било шта од

²⁴ Овај облик дела постоји ако царински радник не изврши царињење робе коју је неко лице увезло, па затим од њега прими новчану награду (пресуда Врховног суда Србије Кж. 1031/86).

странака и других заинтересованих лица. Примање награде у оваквим случајевима стога представља кршење правила “доброг пословног поступања”, као и нарушавање угледа субјекта привредног пословања за које или у којем ради учинилац дела, што је недопуштено и забрањено, овакво понашање учиниоца дела може код њега да створи навику да и убудуће тражи и прима мито у оваквим и сличним ситуацијама.

Извршилац дела може да буде свако лице које ради у или за субјекта привредног пословања. Субјектом привредног пословања у смислу члана 112. тачка 21. КЗ, сматра се привредно друштво, друго правно лице које обавља привредну делатност и предузетник. Правно лице које поред своје основне делатности обавља и привредну делатност сматра се такође субјектом привредног пословања само када врши ту делатност. А привредна делатност (тачка 21а.члана 112. КЗ) је свака делатност производње и промета роба, вршење услуга и обављање других делатности на тржишту, ради стицања добити или остваривања неког другог економског интереса.

У погледу кривице потребан је умишљај учиниоца који обухвата свест о врсти делатност коју врши (или не врши) а у вези које захтева или прима мито или његово обећање примања.

За ово је дело прописана казна затвора до три године, што значи да покушај у овом случају није кажњив.

7. ЗАКЉУЧАК

Иако је корупција (као активно и пасивно подмићивање) углавном од најстаријих времена све до савремених дана везано за функционисање јавне службе, односно јавних или службених овлашћења најчешће од стране државних органа, ипак се поједини, чак изузетно тешки и опасни облици испољавања корупције јављају и у области привредног пословања. Стога није реткост да се у низу савремених европских кривичних закона у оквиру привредних кривичних дела (кривичних дела против привреде), поред већ класичних, стандардних привредних кривичних дела (као што су: пореска, стечајна и царинска кривична дела, недозвољена производња или трговина и сл.) јављају и привредна кривична дела корупције (економска или привредна корупција.). Слична је ситуација и у Републици Србији.

Тако Кривични законик у систему привредних кривичних дела познаје поред злоупотребе положаја или овлашћења у привредном

пословању и кривична дела: а) примање мита у обављању привредне делатности и б) давање мита у обављању привредне делатности.

Примање мита (пасивно подмићивање) у обављању привредне делатности је привредно корупцијско кривично дело које чине следећи конститутивни елементи:

а) објект заштите – законито, уредно, квалитетно, ефикасно и благовремено привредно пословање,

б) објект напада – поклон или друга корист (имовинског или неимовинског карактера),

ц) радња извршења је алтернативно одређена као: 1) захтевање мита, 2) примање мита, 3) примање обећања мита и 4) посредовање у примању мита,

д) радња извршења се предузима на два начина: 1) непосредно или 2) посредно,

е) радња извршења се предузима при обављању привредне делатности,

ф) радња извршења се предузима са одређеним циљем: 1) да се закључи уговор или постигне пословни договор, 2) да се пружи услуга, 3) да се уздржи од таквог деловања или 4) да се крше друге дужности у обављању привредне делатности,

г) радња извршења се предузима на штету или у корист субјекта привредног пословања у коме ради учинилац дела или на штету или у корист другог физичког или правног лица,

х) учинилац дела је свако лице које ради за или у које ради у субјекту привредног пословања,

и) последица дела је угрожавање законитог привредног пословања и

ј) ово дело се предузима са умишљајем као обликом кривице учиниоца.

У случају накнадног подмићивања у обављању привредне делатности, ради се о лакшем облику овог кривичног дела.

ЛИТЕРАТУРА

Бабић, М., Марковић, И., *Кривично право, Посебни део*, Бања Лука, 2007, 256-260.

Чејовић, Б., Миладиновић, В., *Кривично право, Посебни део*, Ниш, 1995, 417.

Ђорђевић, М., Ђорђевић, Ђ., *Кривично право*, Београд, 2016, 220.

група аутора, *Коментар Кривичног закона СР Србије, САП Косова и САПВ ојводине*, Београд, 1987, 757.

Јовашевић, Д., *Коментар Кривичног закона Републике Србије са судском праксом*, Београд, 2003, 498-499.

Јовашевић, Д., *Кривично право, Посебни део*, Београд, 2017, 326.

Лазаревић, Љ., *Кривично право, Посебни део*, Београд, 1993, 321.

Мрвић Петровић, Н., *Кривично право*, Београд, 2005, 357.

Павишић, Б., Грозданић, В., Веић, П., *Коментар Казненог закона*, Загреб, 2007, 726.

Симић, И., Петровић, М., *Кривични закон Републике Србије, Практична примена*, Београд, 2002, 301.

Стојановић, З., Перић, О., *Кривично право, Посебни део*, Београд, 2000, 356.

Таховић, Ј., *Кривично право, Посебни део*, Београд, 1962, 474-475.

Службена гласила

“Народне новине Републике Хрватске”, бр. 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, 118/2018 и 126/2019.

“Службени гласник Републике Србије“, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.

Судска пракса

Пресуда Врховног суда Србије Кж. 2639/54.

Пресуда Врховног суда Србије број Кж. 112/82.

Пресуда Врховног суда Србије Кж. 1174/83.

Пресуда Врховног суда Србије Кж. 1031/86.

Пресуда Врховног суда Србије број Кж. 1221/94.

Пресуда Врховног суда Србије број Кж.47/96.

Пресуда Врховног суда Србије Кж. 564/98.

Пресуда Врховног суда Хрватске Кж. 1006/2002.

Пресуда Врховног суда Хрватске Кж. 748/2005.

Dragan JOVAŠEVIĆ, Ph.D
Full Professor
Faculty of Law, University of Niš

ACCEPTANCE OF BRIBES IN BUSINESS OPERATIONS

Summary

In modern law, corruption (bribery) is not present only in the performance of official duties and public authorities of officials in state bodies, or in other public authorities. There are more and more cases of receiving and giving bribes in connection with the business operations of companies and other entities. Namely, here the responsible person requests, receives or receives a promise of gifts or other benefits in order to take or omit any action within the scope of his authority. In that way, a harmful consequence (usually of a property character) is caused for another natural or legal person. This paper talks about the concept, elements, characteristics and forms of bribery in business as one of the basic forms of corruption.

Key words: business, responsible person, accepting bribes, law, responsibility, punishment